

УДК 373.2.015.311:159.922:7:316.485.26

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПЕДАГОГІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ З ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО СВІТОСПРИЙНЯТТЯ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ЗАСОБАМИ АРТТЕРАПІЇ

Ольга Канарова, Ольга Нахалова

*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького***Анотація:**

Статтю присвячено проблемі вдосконалення фахових компетентностей педагогів закладів дошкільної освіти у контексті сучасних викликів, зокрема в умовах воєнного стану. Особливу увагу приділено позитивному світосприйняттю у дітей дошкільного віку, що є важливим чинником емоційної та психологічної стабільності. У науковому дослідженні розглянуто арттерапію як один із ключових засобів, що допомагає дітям долати стресові та травматичні ситуації через творчість. Авторами проаналізовано актуальні підходи до використання арттерапії в освітньому процесі та її ефективність у підтримці дітей під час кризових ситуацій. Також у статті окреслено методи підвищення професійних компетентностей педагогів у сфері емоційно-психологічної підтримки дітей, зокрема через розвиток навичок використання арттерапевтичних практик. Закцентовано увагу на важливості підтримки педагогів через спеціальні тренінги та навчальні програми, які сприяють розвитку їхньої професійної майстерності та адаптації до нових реалій.

Ключові слова:

педагоги закладів дошкільної освіти; фахові компетентності; арттерапія; діти дошкільного віку; воєнний стан; позитивне світосприйняття; психологічна травма.

Resume:

Kanarova Olha, Nakhalova Olha. Improving the professional competencies of preschool educators in shaping a positive worldview in preschool children during wartime conditions through art therapy.

The article focuses on the issue of improving the professional competencies of preschool educators in the context of modern challenges, particularly under wartime conditions. Special attention is given to the formation of a positive worldview in preschool children, which is a critical factor for emotional and psychological stability. The article explores art therapy as a key tool that helps children overcome stressful and traumatic situations through creativity. The authors analyze current approaches to the use of art therapy in the educational process, demonstrating its effectiveness in supporting children during crises. The article also outlines methods for enhancing the professional competencies of educators in the area of emotional and psychological support for children, specifically through the development of skills in applying art therapy practices. The importance of supporting educators through specialized training and educational programs, which contribute to the development of their professional mastery and adaptation to new realities, is emphasized.

Key words:

preschool educators; professional competencies; art therapy; preschool children; wartime conditions; positive worldview; psychological trauma.

Постановка проблеми. З огляду на сьогодення перед дошкільною педагогікою стоїть виклик – сформувати здорову та цілісну картину світу дитини, переборюючи воєнні перешкоди сучасності. Тому нові історичні часи диктують нові вимоги до дійсної системи освіти, зокрема, дошкільної.

Щоб створити карту подальших дій щодо покращення компетентностей педагогів ЗДО з формування позитивного світосприйняття у дітей дошкільного віку, необхідно оцінювати вплив психологічних травм, спричинених війною на дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У багатьох публікаціях дослідники зазначають, що арттерапія є одним з ефективних інструментів для формування емоційної стійкості та розвитку позитивного світосприйняття у дітей. Роботи наголошують на терапевтичному впливі творчих практик на психоемоційний стан дитини, що дозволяє дітям виражати свої емоції та долати страхи. (Є. Бойко, Л. Бондар, О. Кондратюк, Н. Макарова, Т. Шульга). Таким чином, останні дослідження демонструють важливість комплексного підходу до вдосконалення професійних компетентностей педагогів через інтеграцію арттерапевтичних практик, що

сприяють позитивному психоемоційному розвитку дітей під час кризи.

Формулювання цілей статті. Метою цієї статті є дослідити вплив арттерапії на емоційний розвиток та формування позитивного світосприйняття у дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану, визначити ключові фахові компетентності, необхідні для педагогів закладів дошкільної освіти, які працюють з дітьми в кризових ситуаціях, розробити методичні рекомендації для педагогів щодо впровадження арттерапевтичних практик у навчальний процес з метою формування позитивного світосприйняття у дітей, виявити проблеми та бар'єри, з якими стикаються педагоги під час реалізації арттерапії та запропонувати шляхи їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Воєнний час є руйнівною силою для чутливої дитячої психіки. Наслідки воєнного впливу на психіку дитини можуть проявлятися як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі, залежно від характеру пережитих подій, рівня підтримки та здатності дитини до адаптації (Пеняк, 2022, с. 186).

Таким чином може спостерігатись швидке виникнення тривоги і страху. До того ж, дії,

спричинені війною, провокують підвищення у дітей рівня страху й тривоги. У дошкільнят може розвинути фобія втрати близьких, страх гучних звуків або залишення на самоті. Це особливо проявляється, коли дитина стає свідком травматичної події (наприклад, бомбардування, втрати майна, евакуації). Діти можуть проявляти фізичні симптоми тривоги, такі як нічні кошмари, нетримання сечі (енурез), втрата апетиту і порушення сну. Також можуть виникати невротичні тики та проблеми з поведінкою. Тригерні події тимчасово знижують здатність дитини концентруватися, засвоювати нову інформацію та взаємодіяти з однолітками. У кризових ситуаціях діти можуть стати надмірно прив'язаними та залежними від своїх батьків або інших дорослих. Водночас діти можуть відчувати емоційну відстороненість і страх втрати, коли вони втрачають близьку людину або стають емоційно недоступними для цієї людини.

У випадку, коли ці проблеми не вирішуються належним чином, вони можуть призвести до серйозних довгострокових психологічних і емоційних наслідків. Такі реакції можуть спостерігатись впродовж конкретного періоду часу або протягом усього життя. Якщо дитина не отримує адекватної допомоги для подолання травми, такі дії можуть призвести до розвитку посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Тривалий стрес може вплинути на здатність дитини нормально функціонувати в суспільстві у подальшому житті. Наголосимо також на порушеннях у здатності дитини керувати емоціями в майбутньому. Це може проявлятися в агресивній поведінці, замкнутості, депресії та тривожності в підлітковому та дорослому віці. Діти, які пережили психологічну травму під час війни, можуть мати труднощі у встановленні та підтримці соціальних зв'язків. Вони можуть відчувати себе відчуженими і не бути повністю інтегрованими в суспільство. Так виникає негативний вплив на розвиток – когнітивний, мовленнєвий, моторний тощо. Стрес і нестабільність, спричинені війною, перешкоджають належному сприянню навчанню та грі, які є важливими компонентами розвитку дітей (Корх, 2023, с. 105–106).

Під час дошкільного віку формується основа світосприйняття, світорозуміння та світовідчуття особистості. Світосприйняття дає матеріал для міркування, формуючи мисленнєве розуміння дійсності, що у свою чергу сприяє розвитку світорозуміння. Світорозуміння дозволяє отримувати нові знання і структурувати їх у власну систему уявлень про навколишню дійсність. Світовідчуття нерозривно пов'язане з емоційним формулюванням сприйняття та розуміння, емоційним досвідом та ставленням до

світу. Але, на жаль, тривалий вплив війни може призвести до формування у дітей песимістичного ставлення до навколишнього світу, зниження довіри до людей і підвищення тривожності у стосунках. Це перешкоджає розвитку здорового сприйняття світу в майбутньому.

Арттерапія відіграє важливу роль у допомозі дітям адаптуватися до воєнних часів, оскільки дозволяє їм висловити свої почуття, переживання та страхи через творчий процес. Історичний досвід демонструє, що арттерапія використовувалася в багатьох кризових ситуаціях, щоб допомогти дітям впоратися зі стресом і адаптуватися до нових реалій.

Арттерапія як терапевтична модальність виникла в середині XX століття після Другої світової війни. Психологи та художники проаналізували, що діти, які постраждали від війни, можуть краще виразити свою травму через малювання та інші форми творчості. Військовий конфлікт призвів до пошуку нових способів лікування психологічних травм, і арттерапія стала одним із найефективніших та доступних способів роботи з дітьми. В Європі у поствоєнний період почалася епідемія посттравматичного стресового розладу серед дітей. Британські арттерапевти, особливо Адріан Хілл, один з піонерів арттерапії, заохочували використання мистецтва в реабілітації дітей, які постраждали від війни (Терлецька, 2016, с. 15). Малювання дозволило дітям висловити свої почуття, зменшити тривогу і розпочати процес зцілення. У 1990-х роках арттерапію використовували для допомоги дітям-біженцям у таборах під час Балканських воєн. Волонтери та психологи організовували сеанси арттерапії, де діти намагалися подолати свої страхи, травми та емоційні стани, відтворюючи їх у малюнках. Це стало важливою частиною психологічної підтримки дітей у кризових ситуаціях. Сьогодні арттерапія особливо активно застосовується в умовах конфліктів. З 2014 року, після початку війни в Україні, низка благодійних та громадських організацій розпочали програми арттерапії для дітей-біженців та дітей, які живуть у зонах воєнного конфлікту. Малювання дає дітям можливість висловити свої страхи, тугу за домом і близькими, а також знайти нові сили для адаптації до складних ситуацій. Під час війни діти часто не можуть висловити свої почуття словами.

Процес творчої діяльності допомагає дітям зняти стрес і відчути себе в більш контрольованому та безпечному середовищі. Арттерапія дає можливість зосередитися на створенні чогось нового, зменшуючи тривожність і заспокоюючи дітей. Діти дошкільного віку мають розвинену уяву і часто використовують символи та образи, щоб представити те, що з ними сталося. Творчість може допомогти символічно відтворити травматичну

подію, що дає змогу терапевту краще зрозуміти, що відчуває дитина, і допомогти їй подолати травму. Терапія мистецтвом може допомогти створити емоційний зв'язок між дитиною та педагогом або близькою людиною. Спільна творчість може допомогти дитині відчувати, що її розуміють і підтримують, побудувати довіру і створити безпечне середовище для зцілення. Під час творчого процесу діти вчаться контролювати свої емоції через вибір матеріалів, кольорів і поведінки. Це допомагає розвивати навички саморегуляції та подолання труднощів, що дуже важливо для дітей, які пережили травматичні події (Комаровська, 2023, с. 60–61). Події війни часто позбавляють дітей відчуття контролю над власним життям. Арттерапія може допомогти відновити почуття контролю та зміцнити самооцінку, дозволяючи дітям обирати, що і як створювати. Арттерапія допомагає дітям конструювати нову і позитивну реальність через творчість. Це особливо важливо для дітей дошкільного віку, які мають труднощі з адаптацією до нових умов життя після пережитих тяжких ситуацій. Через творчість діти можуть створити новий образ свого життя, що дозволяє їм прийняти зміни і знайти нові способи життя в цій реальності (Антонова, 2022, с. 163–164).

У роботі з дітьми дошкільного віку, які пережили травматичні події воєнного часу, арттерапія допомагає виразити свої почуття через творчий процес, зменшити стрес і тривогу, відновити почуття контролю та адаптуватися до нового життєвого середовища. Історичний досвід показує, що арттерапія є одним з найбільш природних та ефективних методів психотерапевтичної підтримки та відновлення.

З метою підвищення кваліфікації педагогів із застосування арттерапії для формування позитивного світогляду у дітей дошкільного віку в умовах воєнного стану необхідно реалізувати поетапний план заходів. Це включає етапи організації, навчання та підтримки для забезпечення ефективної підготовки педагогів ЗДО й подальшого використання отриманих знань у роботі з дітьми.

Щоб визначити досвід у сфері арттерапії, повинна проводитись оцінка поточного рівня знань педагогів. Це реалізується шляхом їхнього опитування або інтерв'ю з педагогічним колективом, щоб проаналізувати здатність їх роботи з дітьми, які пережили травмуючі події. Педагог повинен навчитися технікам арттерапії для дошкільників, бути обізнаним в особливостях роботи з травмованими дітьми, володіти знаннями щодо методів формування позитивного світосприйняття через творчість (Карпова, 2023, с. 167–168).

Курс підвищення кваліфікації має містити блоки з таких тем:

1. Психологічні травми у дітей дошкільного віку.
2. Основи арттерапії: теорія і практика.
3. Арттерапія як інструмент допомоги дітям у кризових ситуаціях.
4. Специфіка використання арттерапії в умовах війни.
5. Практичні методи формування позитивного світосприйняття у дітей через творчі заняття.

Обов'язковим є залучення кваліфікованих експертів, психологів та арттерапевтів, які будуть викладати курс. Бажано залучити фахівців з досвідом роботи в умовах кризових ситуацій або в зонах конфліктів.

Формат навчання для педагогів може бути різним – очним, змішаним, або онлайн-навчанням. Якщо через військові дії можливі перебої з доступом до освітніх закладів, онлайн-навчання може бути оптимальним рішенням.

Розробка реалістичного графіку навчальних сесій, враховуючи завантаженість педагогів, буде створювати оптимальні умови для освіти. Наприклад, курс може тривати кілька тижнів із двогодинними заняттями кілька разів на тиждень.

Навчальні матеріали можуть мати формат лекції, презентації, відеоуроку, завдання для самостійного виконання та методичного посібнику для подальшої роботи з дітьми.

Вихователі повинні отримати базові теоретичні знання, зокрема історію арттерапії, її переваги та обмеження, а також те, як застосовувати її конкретно до дітей дошкільного віку.

Важливим елементом курсу є практичні заняття, під час яких педагоги знайомляться з конкретними техніками арттерапії і вчаться використовувати їх з дітьми. Важливо застосовувати вправи, спрямовані на роботу з тривогою, страхом, агресією. Також треба звернути увагу на те, що вихователі після закінчення курсу повинні вміти інтерпретувати дитячі малюнки і творіння так, щоб розпізнавати тривожні знаки й розуміти, які емоції вони виражають.

Після навчання педагоги повинні мати змогу розробити власні програми арттерапії або адаптувати вже існуючі програми для дошкільних груп, враховуючи особливості воєнного стану. Ці програми мають у собі містити регулярні заняття з використанням арттерапевтичних технік та їхні елементи.

Одним з завдань для вихователів ЗДО є впровадження арттерапевтичної практики як частини щоденного освітнього процесу, тобто організовувати короткі творчі сесії під час ранкових занять або «тихих» годин. Обов'язковою умовою є регулярний аналіз психічного стану дітей, які беруть участь в арттерапевтичних сесіях, для відстеження їхнього прогресу в подоланні травми та розвитку

позитивного світогляду (Івашко, 2023, с. 292). Розробка різних моделей використання арттерапії відповідно до різних місцевих контекстів (наприклад, зони активних бойових дій), щоб адаптувати ці підходи до індивідуальної ситуації. Також повинна здійснюватись постійна професійна підтримка педагогів з питань, які виникають у їхній роботі. Це може бути у форматі регулярних супервізій та онлайн-консультацій з арттерапевтом або психологом. В умовах воєнного стану вихователі так само відчують сильний стрес. Щоб підтримати їх, можна організувати сеанси арттерапії, які допоможуть впоратися з власними емоціями.

Відмітимо, що після того, як педагоги набули досвіду в арттерапії, важливо ділитися цим досвідом з іншими педагогами через воркшопи, семінари та конференції.

Підходи до організації ментального відновлення та профілактики розладів у дошкільнят мають бути інноваційного характеру, це поліпшує кінцевий результат та надає більш широкий спектр роботи.

Застосування музичної терапії з ізотерапією може допомогти дітям виражати свої почуття через звуки і музику. Підготовка з музикотерапії музичних керівників ЗДО може допомогти створити більш різноманітні заняття, які поєднують образотворче мистецтво та музику.

Для охоплення більшої кількості дітей, для надання реабілітаційної допомоги можна створити мобільні арттерапевтичні майстерні, які працюватимуть в різних місцях, наприклад, у місцях переселення та тимчасових таборах для біженців. Вони повинні мати мобільне обладнання, яке можна використовувати для проведення терапевтичних занять з дітьми в різних районах, переміщуючи їх з одного місця в інше.

Новітньою ідеєю є створення онлайн-платформи або додатку для арттерапії, що дозволить дітям використовувати цифрові інструменти для створення малюнків, анімації та колажів. Це особливо корисно для дітей, які не мають доступу до традиційних матеріалів через війну або через заходи безпеки.

Також одним з альтернативних підходів є проведення онлайн-занять з арттерапії, які дозволять педагогам взаємодіяти з дітьми дистанційно. Це дозволяє продовжувати терапевтичну діяльність у разі евакуації або неможливості бути фізично присутнім.

Організація виставок дитячих робіт дасть можливість продемонструвати творчі проекти, які діти створили під час арттерапії. Виставки можуть бути організовані фізично або онлайн, щоб підкреслити позитивні зміни у сприйнятті світу дітьми. Вони можуть бути пересувні у різні

райони, щоб діти могли побачити, як інші діти справляються з травмою за допомогою мистецтва. Це може сприяти формуванню почуття спільноти та підтримки. Але роботи мають нести позитивний настрій, – коли травмуюча подія тільки проживається, робота для оприлюднення не повинна бути надана.

Спільні сеанси арттерапії для дітей та їхніх батьків допомагають як дитині, так і батькам впоратися зі стресом і зміцнити емоційний зв'язок між батьками та дитиною. Навчальні семінари для батьків надають можливість дізнатися про арттерапію, про те, як підтримувати творчу діяльність дитини та як використовувати техніки арттерапії вдома.

Заняття з арттерапії на природі, де діти можуть використовувати природні матеріали (каміння, гілки, листя) для створення витворів мистецтва, зменшують стрес і створюють відчуття гармонії з природою. Такі елементи екопсихології застосовують для використання природи як ресурсу для заспокоєння розуму та відновлення внутрішньої рівноваги через творчість.

Культурно-орієнтована арттерапія має за мету реалізацію творчих проєктів, які дозволяють дітям досліджувати і підтримувати свою культурну ідентичність через мистецтво, зображуючи, наприклад, національні символи, традиції та історичні події. Це підвищує гордість за власну культуру та надає дітям впевненості в майбутньому. Символічний проєкт, такий, як мурал або інсталяція, об'єднує дитячий колектив, в якому діти спільно створюють витвір мистецтва, що символізує надію та мир.

Професійний розвиток педагогів у використанні арттерапії – це багатоетапний процес, який вимагає планування, навчання, впровадження та постійної підтримки. Такий підхід забезпечить педагогів інструментами, необхідними для ефективної роботи з дітьми дошкільного віку, які пережили травматичні події, та сприятиме емоційному благополуччю дітей в умовах воєнного стану.

У сучасних умовах, що характеризуються воєнним станом, питання професійного розвитку дошкільних педагогів набуває особливої актуальності. Формування позитивного світогляду у дітей дошкільного віку в умовах стресу та невизначеності вимагає не лише професійної підготовки, а й здатності адаптуватися до нових викликів. Арттерапія як потужний інструмент дозволяє створити безпечний простір для емоційного самовираження та творчості, що має вирішальне значення для психологічного здоров'я дітей.

Впровадження арттерапевтичних технік в освітню практику сприяє не лише розвитку творчих здібностей, а й емоційній стабільності

дітей. Як наслідок, це може позитивно вплинути на формування світогляду дітей та допомогти їм розвинути нові соціальні та емоційні навички, важливі для їхньої адаптації в суспільстві.

Таким чином, професійний розвиток педагогів у сфері арттерапії не тільки підвищує ефективність освітнього процесу, а й робить значний внесок у психологічний та емоційний розвиток дітей, формуючи у них позитивне сприйняття навколишнього світу навіть перед обличчям труднощів. Систематичний професійний розвиток педагогів та впровадження інноваційних методів навчання має стати пріоритетом у сучасній дошкільній освіті.

Висновки. Отже, аналізуючи викладений матеріал, можна зробити висновок, що існує багато можливостей використання арттерапії як засобу формування позитивного світосприйняття у дітей дошкільного віку в умовах воєнного часу. Війна є потужним тригером, який може сильно впливати на психічне здоров'я, особливо дітей.

Досліджено основні психологічні труднощі дошкільників у воєнний час – емоційний стрес, тривожність та інші психічні деструктивні аспекти. Тому важливим завданням для сучасної української педагогіки є розробка та покращення ефективних шляхів зміцнення позитивних емоційних станів та внутрішніх ресурсів у молодших вікових групах. Завдяки здатності мистецтва вивільняти внутрішні переживання, стимулювати творче самовираження, воно може покращувати самопочуття та сприяти психологічному відновленню. Арттерапевтичні техніки допомагають дітям переживати складні ситуації та підтримувати психосоціальний розвиток. Розглянуто практичні питання використання арттерапії. Описано особливості різноманітних форм арттерапії, таких як ізотерапія, музикотерапія, пісочна терапія, бібліотерапія та казкотерапія. Актуальність теми на сьогоднішній день є високою, тому планується подальша робота у цьому напрямку.

Список використаних джерел

- Антонова, С. (2022). Застосування методів арт-терапії в роботі з дітьми дошкільного віку. *Магістерські студії. Альманах*. № 22. С. 163–164.
- Івашко, С. (2023). Особливості використання арт-терапії в закладах дошкільної освіти. *Науковий вимір соціально-педагогічних проблем сьогодення: зб. матеріалів VII Міжнар. науково-практ. конф.*: Ніжин, 25 трав. 2023 р. С. 292.
- Карпова, О. (2023). Психологічна допомога дітям з емоційноповедінковими розладами засобами арт-терапії. *Суспільство, наука, освіта: актуальні дослідження, теорія та практика: матеріали Всеукр. науково-практ. конф.*: Дніпро, 23–24 листоп. 2023 р. Біла Церква. С. 167–168.
- Комаровська, О. (2023). Використання засобів арт-терапії у формуванні психологічної стійкості дітей дошкільного віку. *Дошкільна педагогіка: від традицій до інновацій: матеріали Всеукр. науково-практ. конф., м. Дніпро, 28 листоп. 2023 р.*: Дніпро, 2023. С. 60–61.
- Корх, В.М. (2023). Особливості психотерапевтичної роботи з психоемоційними станами дітей війни. *Освітньо-науковий простір*. Вип. 5 (2-2023). Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Матвієнко О.В. (Гол. ред.). Київ: Вид-во Ліра-К. С. 105–106.
- Пеняк, В. (2022). Використання засобів арт-терапії у роботі з дітьми дошкільного віку. *Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторі: зб. тез доп. V Всеукр. науково-практ. Інтернет-конф.*, 4 листоп. 2022 р. Мукачево. С. 186.
- Терлецька, Л. (2016). *Психологія здоров'я: арт-терапевтичні технології*. Київ: Вид. дім «Слово». 128 с.

References

- Antonova S. The Use of Art Therapy Methods in Working with Preschool Children. Master's Studies. Almanac. 2022. No. 22. Pp. 163–164. [in Ukrainian]
- Ivashko S. Features of Using Art Therapy in Preschool Education Institutions. Scientific Dimension of Social and Pedagogical Problems of Today: Collection of Materials of the VII International Scientific and Practical Conference, Nizhyn, May 25, 2023. 2023. P. 292. [in Ukrainian]
- Karpova O. Psychological Assistance to Children with Emotional and Behavioral Disorders through Art Therapy. Society, Science, Education: Relevant Research, Theory, and Practice: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Dnipro, November 23–24, 2023. Bila Tserkva, 2023. Pp. 167–168. [in Ukrainian]
- Komarovska O. The Use of Art Therapy Tools in Building Psychological Resilience in Preschool Children. Preschool Pedagogy: From Tradition to Innovation: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Conference, Dnipro, November 28, 2023. Dnipro, 2023. Pp. 60–61. [in Ukrainian]
- Korh V.M. Features of Psychotherapeutic Work with the Psychosocial States of War Children. Educational and Scientific Space. Vol. 5 (2-2023). Mikhail Dragomanov National University of Education [ed. by Doctor of Pedagogical Sciences, Prof. Matviyenko O. V.]. Kyiv: Lira-K Publishing House, 2023. Pp. 105–106. [in Ukrainian]
- Peniak V. The Use of Art Therapy Tools in Working with Preschool Children. Current Problems of Teaching and Education in the Context of Integration Processes in the Educational and Scientific Space: Collection of Theses of the V All-Ukrainian Scientific and Practical Internet Conference, Mukachevo, November 4, 2022. 2022. P. 186. [in Ukrainian]
- Terletska L. Health Psychology: Art Therapy Technologies. Kyiv: Publishing House "Slovo," 2016. 128 p. [in Ukrainian]

Відомості про авторів:
Канарова Ольга Вікторівна
 spdo@ukr.net

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
 Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
 Запорізька обл., 69000, Україна

Information about the authors:
Kanarova Olha Viktorivna
 spdo@ukr.net

Bohdan Khmelnytsky Melitopol
 State Pedagogical University
 Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
 Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

Нахалова Ольга Миколаївна
Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького
Наукове Містечко, вулиця, 59, Запоріжжя,
Запорізька обл., 69000, Україна

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-179-184

Матеріал надійшов до редакції 09. 08. 2024 р.
Прийнято до друку 29. 08. 2024 р.

Nakhalova Olha Mykolayivna
Bohdan Khmelnytsky Melitopol
State Pedagogical University
Scientific Town, Street 59, Zaporizhzhia,
Zaporizhzhia region, 69000, Ukraine

doi: 10.33842/22195203-2024-2-33-179-184

Received at the editorial office 09. 08. 2024.
Accepted for publishing 29. 08. 2024.